

1. Referentie

Referentie	Kavadias, D. (2001). Schoolnetten als morele agenten: de beperkte relevantie van het onderscheid tussen openbare en privaatrechtelijke scholen voor niet-cognitieve attitudes van Vlaamse scholieren. <i>Sociale Wetenschappen</i> , 44, (4), 70-91.
Taal	Nederlands
ISSN	0037-8077
Publicatievorm	Tijdschriftartikel

2. Abstract

Het verschil tussen openbare en privaatrechtelijke scholen in België is geworteld in de traditionele breuklijn tussen de levensbeschouwelijke (religieus versus seculier) stromingen en hun aanspraken op onderwijs. Kernvraag hierbij was op welke morele gronden het onderwijs gegrondvest moest worden. Hoewel sinds enige tijd gepacificeerd, blijft deze breuklijn een typisch kenmerk van het Belgische onderwijslandschap. Ruimer bekeken blijft deze levensbeschouwelijke breuklijn de hele Belgische (verzuilde) samenleving beïnvloeden. Algemeen wordt aangenomen dat het bestaan van verschillende onderwijsnetten, die verschillen in levensbeschouwelijk profiel, gelegitimeerd wordt door hun verschillende invloed op attitudes, waarden, levensbeschouwing, e.d. Dit artikel analyseert de invloed van schoolnetten op niet-cognitive socialisatie en maakt daarbij gebruik van representatieve data van 4722 laatstejaarsleerlingen uit 63 scholen. Hypothese daarbij is dat de school, behorende tot een bepaald schoolnet invloed heeft op het etnocentrisme, seksueel ethische en bio-ethische overtuigingen en het autoritarisme van haar leerlingen. De invloed van schoolkenmerken (zoals onderwijsnet), wordt nagegaan aan de hand van multilevel-modellen. Scholen blijken inderdaad een invloed te hebben op de attitudes van leerlingen op het vlak van etnocentrisme, ethisch liberalisme of harde repressie. Er zijn echter geen significante verschillen tussen publieke en private scholen wanneer men onderwijsniveau in beschouwing neemt.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs
Trefwoord(en)	Achievement, ascription, attitudes, autoritarisme, bio-ethiek, bio-ethisch liberalisme, burgerschap, christelijke waarden, cultureel conservatisme, cultureel kapitaal, culturele kloof, culturele socialisatie, culturele verschillen, denominatie, docenten, etnocentrisme, formeel curriculum, gemeenschapsonderwijs, godsdienst, hidden curriculum, houdingen, inrichtende macht, katholieke scholen, leerlingen, leerlingenpopulatie, levensbeschouwelijke socialisatie, levensbeschouwing, lijfelijke zelfbeschikking, neutraliteit, normen, officieel gesubsidieerd onderwijs, officieel onderwijs, onderwijsnet, onderwijsvorm, ontzuiling, openbaar, persoonlijkheidsontwikkeling, politieke socialisatie, privaat onderwijs, privaatrechtelijk, publiek onderwijs, racisme, religieuze socialisatie, schoolhoofd, secularisering, seksueel-ethisch liberalisme, seksuele ethiek, sociale selectie, socialisatie, tolerantie, tracking, verborgen curriculum, verborgen leerplan, verzuiling, vrij gesubsidieerd onderwijs, vrij onderwijs, waarden, waardenopvoeding, wereldbeeld, wereldoriëntatie

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Dimokritos Kavadias Vakgroep Politieke Wetenschappen Faculteit Economische, Politieke en Sociale Wetenschappen VUB Pleinlaan 2 1050 Brussel Tel: 02/ 629 22 28

	Fax: 02/ 629 22 78 Poli@vub.ac.be http://poli.vub.ac.be/

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Heeft het schoolnet waarin jongeren school lopen invloed op bepaalde non-cognitieve aspecten (attituden) van deze jongeren?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Kwantitatief, schriftelijk met gestandaardiseerde gesloten vragenlijst.
Onderzochte groep	4722 laatstejaars leerlingen uit het secundair onderwijs - schooljaar 1996-1997. Uitgevoerd in 63 scholen uit de 4 verschillende onderwijsnetten en de 5 Vlaamse provincies. Leerlingen uit het ASO, BSO en TSO werden ondervraagd. De scholen werden geselecteerd op basis van een gestratificeerde toevalssteekproef van de Vlaamse secundaire scholen. Het KSO en BuSO werden buiten beschouwing gelaten; het betreft immers een zeer bijzondere groep op het vlak van opvattingen, en is bovendien klein in vergelijking met de andere 3 onderwijsvormen. Naast de leerlingen werden ook 637 leerkrachten en de 63 schoolhoofden bevestigd.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Cultureel conservatisme	Verschillen leerlingen uit verschillende scholen systematisch van elkaar op niet-cognitief vlak? De impact van scholen op niet-cognitieve vaardigheden, zoals etnocentrisme, is vrij bescheiden te noemen in vergelijking met de impact van scholen op cognitieve vaardigheden zoals lezen en schrijven. Toch is er sprake van een impact, hoewel niet uit het oog verloren mag worden dat een deel van de impact te maken heeft met de individuele kenmerken van leerlingen. Wanneer gekeken wordt naar verschillen tussen leerlingen uit de verschillende onderwijsnetten, merken we dat er inderdaad verschillen bestaan. Leerlingen uit katholieke scholen zijn gemiddeld minder etnocentrisch dan leerlingen uit het officieel gesubsidieerd onderwijs. Tevens zijn ze minder geneigd tot een harde autoritaire houding. Wat de lijfelijke zelfbeschikking betreft stellen leerlingen uit het katholieke onderwijs zich eveneens minder 'liberaal' op, hoewel dit verschil eerder klein is. Verschillen in opvatting over handelingen zoals abortus en euthanasie –welke nochtans indruisen tegen de kerkelijke leer– zijn quasi-onbestaande tussen leerlingen uit katholieke scholen en uit het gemeenschapsonderwijs. Indien we rekening houden met de kenmerken van leerlingen in de school, zakt de impact van de scholen. Wanneer we bij de leerlingen rekening houden met verschillende aspecten van gezin van herkomst en participatie aan het verenigingsleven, worden de eerder gevonden kleine verschillen tussen de leerlingen uit het katholiek net en het gemeenschapsonderwijs marginaal. Een deel van de oorspronkelijk gevonden verschillen tussen de netten heeft dus te maken met de samenstelling van de leerlingenpopulaties op die scholen. Scholen uit het vrij onderwijs rekruteren bijvoorbeeld minder leerlingen uit de lagere sociale strata dan de scholen uit het officiële net. Indien rekening wordt gehouden met de onderwijsvorm, verdwijnen de verschillen tussen de netten in niet-cognitieve attituden van adolescenten. Leerlingen uit het TSO en vooral BSO zijn over het algemeen meer etnocentrisch, autoritair en ethisch conservatiever dan de leerlingen uit het ASO. Deze verschillen doen zich nagenoeg in dezelfde mate voor in openbare als in privaatrechtelijke scholen.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1998). *Hebben scholen een invloed op de waarden van jongeren? Een empirisch onderzoek naar de doeltreffendheid van waardevorming in het secundair onderwijs*. Onuitgegeven onderzoeksrapport, VUB, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR.

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1999). Instroom of school? De invloed van scholen en andere socialisatievelden op de houdingen van leerlingen. *Mens & Maatschappij*, 74, (3), 250-268.

Kavadias, D. (2000). *Etnocentrisme in de school. De invloed van context en cultuur*. Conference proceeding, paper voorgedragen op de 9de Sociaal Wetenschappelijke Studiedagen, Amsterdam, 2 & 3 mei, 2000.

Kavadias, D. (2000). Het "eigen volk" van morgen. Scholen en hun invloed op het etnocentrisme van de laatstejaarsleerlingen in Vlaanderen. *Welwijs*, 11, (2), 16-21.

Kavadias, D. (2000). *Teaching politics? The impact of schools and teachers on the political attitudes of 18 year old pupils in Flanders (Belgium)*. Conference proceeding, paper voorgedragen op the IPSA conference: Session SS106 (Political Socialisation), Quebec, 2-5 augustus 2000.

Kavadias, D. (2001). *Teachers, Master in politics? The impact of teachers' attitudes on political attitudes of 18-year old pupils in Flanders (Belgium)*. Conference proceeding, paper for the conference - RC21: Political Socialization and Education. Wuppertal, june 2001.

Kavadias, D. (2001). Houdingen en waarden bij adolescente Vlamingen. In: *Handboek leerlingenbegeleiding*, 32 (pp.119-136). Mechelen: Kluwer.

9. Beleidsaanbevelingen

Nee

10. Samenvatting

Het verschil tussen openbare en privaatrechtelijke scholen in België is geworteld in de traditionele breuklijn tussen de levensbeschouwelijke (religieus versus seculier) stromingen en hun aanspraken op onderwijs. Kernvraag hierbij was op welke morele gronden het onderwijs gegrondvest moest worden. Hoewel sinds enige tijd gepacificeerd, blijft deze breuklijn een typisch kenmerk van het Belgische onderwijslandschap. Ruimer bekeken blijft deze levensbeschouwelijke breuklijn de hele Belgische (verzuilde) samenleving beïnvloeden. Algemeen wordt aangenomen dat het bestaan van verschillende onderwijsnetten, die verschillen in levensbeschouwelijk profiel, gelegitimeerd wordt door hun verschillende invloed op attitudes, waarden, levensbeschouwing, e.d. Dit artikel analyseert de invloed van schoolnetten op niet-cognitive socialisatie en maakt daarbij gebruik van representatieve data van 4722 laatstejaarsleerlingen uit 63 scholen. Hypothese daarbij is dat de school, behorende tot een bepaald schoolnet invloed heeft op het etnocentrisme, seksueel ethische en bio-ethische overtuigingen en het autoritarisme van haar leerlingen.

Wanneer gekeken wordt naar verschillen tussen leerlingen uit de verschillende onderwijsnetten, merken we dat er inderdaad verschillen bestaan op niet-cognitief gebied. Leerlingen uit katholieke scholen zijn gemiddeld minder etnocentrisch dan leerlingen uit het officieel gesubsidieerd onderwijs. Tevens zijn ze minder geneigd tot een harde autoritaire houding. Wat de lijfelijke zelfbeschikking betreft stellen leerlingen uit het katholieke onderwijs zich eveneens minder 'liberaal' op, hoewel dit verschil eerder klein is. Verschillen in opvatting over handelingen zoals abortus en euthanasie –welke nochtans indruisen tegen de kerkelijke leer– zijn quasi-onbestaande tussen leerlingen uit katholieke scholen en uit het gemeenschapsonderwijs.

Indien we rekening houden met de kenmerken van leerlingen in de school, zakt de impact van de scholen. Wanneer we bij de leerlingen rekening houden met verschillende aspecten van gezin van herkomst en participatie aan het verenigingsleven, worden de eerder gevonden kleine verschillen tussen de leerlingen uit het katholiek net en het gemeenschapsonderwijs marginaal. Een deel van de oorspronkelijk gevonden verschillen tussen de netten heeft dus te maken met de samenstelling van de leerlingenpopulaties op die scholen. Scholen uit het vrij onderwijs rekruteren bijvoorbeeld minder leerlingen uit de lagere sociale strata dan de scholen uit het officiële net.

Indien rekening wordt gehouden met de onderwijsvorm, verdwijnen de verschillen tussen de netten in niet-cognitieve attitudes van adolescenten. Leerlingen uit het TSO en vooral BSO zijn over het algemeen meer etnocentrisch, autoritair en ethisch conservatiever dan de leerlingen uit het ASO. Deze verschillen doen zich nagenoeg in dezelfde mate voor in openbare als in privaatrechtelijke scholen.